

Ausztria - Jelentés az ausztriai magyarság helyzetéről

http://www.kulugyminiszterium.hu/Kulugyminiszterium/HU/Vilag_orszagai/Europa/ausztria/osztrakmagy1.htm

Az Osztrák Köztársaság területén jelenleg mintegy 50-70 ezer magyar (az 1991. évi népszámlálás alkalmával megvallott nyelvhasználat alapján 33.459 fő) él, akik eredetüket tekintve két fő csoportra oszthatók. Az egyik a Burgenland tartományban őshonos magyar népcsoport, amely az I. világháborút lezáró trianoni békeszerződés, valamint az annak területi rendelkezéseit korrigáló Sopron-környéki népszavazás és határkiigazítás alapján került osztrák fennhatóság alá. A másik a zömmel Bécsben és környékén, valamint a tartományi székhelyeken élő s különböző időszakokban menekült és letelepült diaszpóra.

1. A BEVÁNDOROLT MAGYARSÁG

A magyarok valójában a mohácsi csatát (1526) követő idők óta folyamatosan kimutathatók Ausztriában, elsősorban Bécsben és környékén, de később (Pázmány Péterrel az élükön) Grazban is. Az 1910. évi népszámlálás 215.390 magyar illetőségű személyt mutatott ki Alsó-Ausztria területén, közülük 10.399 bukovinai csángó volt; egyedül Bécsben 139.300 (71,13 %) magyar állampolgárságú személy tartózkodott. A Monarchia felbomlása következtében erősen megcsappant a magyarok száma; a vörös terror üldözöttjeit 1919 augusztusában a tanácsköztársaság menekültjei váltották fel. Nagyszámú politikai és gazdasági menekült érkezett Ausztriába 1944-45-ben, majd az 1956-os forradalom leverése után.

A II. világháború menekültjei - magyar katonai és polgári személyek - elsősorban a nyugati hatalmak által megszállt tartományokban húzódtak meg. Az ötvenes évek elejétől a menekültek többsége főleg a tengeren túlra távozott.

Az 1944-45-ben emigráltak legszabadabban a francia megszállási övezetben tevékenykedhettek, ahol kisbarnaki Farkas Ferenc és Zákó András tábornokok vezetésével hamarosan megkezdődött a volt katonák szervezkedése. A szervezkedés központja Innsbruck volt. A karinthiai angol zónában Adonyi-Naredy Ferenc vk. alezredes állt a katonai személyek szerveződésének élére. 1947-ben megalakult a Honvéd Bajtársak Közössége, amely 1948. október 23-án Zákó tábornok javaslatára a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége (MHBK) nevet vette fel.

Grazban 1947-ben megalakult a Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Asztaltársaság, amely 1949-től Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség néven tevékenykedett tovább. Tagjainak jelentős része később a tengerentúlon telepedett le. Ugyanakkor a kilencvenes évekig fennállt a szintén grazi központtal, 1949-ben alakult Christiana Hungaria - Keresztény Magyarok Egyesülete.

Az 1939-es országgyűlés külföldre került tagjai és más politikai tényezők - a jogfolytonosságot hangoztatva - létrehozták a Történelmi Magyar Alkotmány Alapján Álló Törvényhozók Csoportja elnevezésű szervezetet, későbbi nevén az Uniót. A szervezet élén gr. Teleki Béla, az Erdélyi Párt volt elnöke, gr. Pálffy József és Máriaffi Lajos vezetésével az úgynevezett mérsékelt 39-esek állottak. Bonczos Miklós, a Lakatos-kormány volt belügyminisztere szociális programmal alapította meg a Magyar Szolgálat szervezetét. Ezek és más, hasonló platformon álló szervezetek szervezték meg - az irányító grémium igényével - a Bolsevizmus-Ellenes Nemzeti Erők (BENE) szervezetét, amely azonban a csúcsszerv szerepét nem volt képes betölteni.

Megjegyzendő, hogy ezeknek a politikai jellegű, szűk körű szervezeteknek nem volt meghatározó jellegük az ausztriai magyarok életében, 1955 után pedig - Ausztria semlegességére tekintettel - egyenesen tiltották a politikai menekültek szervezeteinek működését.

Az 1956-os forradalmat követően 181 ezer magyar menekült érkezett Ausztriába. Ebből 1959-ig 162 ezer fő más nyugati országokba távozott, 7.772 fő visszatért Magyarországra. Ausztria ez alkalommal - Svájchoz hasonlóan - messze lehetőségei felett fogadott be

magyarokat, ami annak ellenére is tiszteletre méltó, hogy más nyugati országok is kivették részüket az Ausztriában megjelent menekült tömegek segélyezéséből. A magyar menekültek gondozását a belügyminisztérium irányította, illetve egyeztetette, ugyanis nem csak ausztriai segélyszervezetek (pl. Caritas) és az Osztrák Vöröskereszt, továbbá a Forumhilfe és a Volkshilfe, hanem a Nemzetközi Vöröskereszt mellett különböző államok vallási és világi segélyszervezetei is bekapcsolódtak a menekültek gondozásába. Ki kell emelni, hogy az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa külön irodát nyitott Bécsben. Az Ausztriában akkor működő magyar (vonatkozású) segélyező szervezetek közül elsősorban a First Aid for Hungary (ausztriai megbízottja Lengyel Béla altábornagy volt), a Free Europe Citizen Service nevű szervezet, valamint a Taubinger László nevével jelzett Magyar Menekült Szolgálat említhető. Ezek az anyagi támogatás mellett tájékoztatással, ügyintézással segítették a menekülteket.

Bécsben alakult meg 1956 végén a Politikai Üldözöttek Világszövetsége, későbbi nevén Magyar Politikai Foglyok Szövetsége, 1957 elején pedig - Király Béla tábornok vezetésével - a Magyar Szabadságharcos (Nemzetőr) Szövetség. A szervezet később a Magyar Szabadság Szövetség nevet vette fel. Ezeknek a kimondottan politikai töltetű szervezeteknek alig volt szerepük az egyesületi életben, s meglehetősen rövid életűek voltak, mivel tagjaik jelentős része távozott a semleges Ausztriából. Annál jelentősebb szerepet játszott a Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetségének (MEFESZ) utódként, Ausztria egyetemi városaiban megalakult Szabad Magyar Diákok Szövetsége, amelynek grazi és innsbrucki szervezete jelenleg is működik. Nem szabad elfelejteni, hogy 1957 és 1959 között Ausztriában ezren felül volt a beiratkozott magyar egyetemi és főiskolai hallgatók száma. A meglévő egyesületekhez később újabbak társultak. Különösen fontos vallási vonatkozásban a katolikus és protestáns lelkészsegély létesítése Bécsen és Kismartonon (Eisenstadt) kívül valamennyi tartományi székhelyen. Az első évtizedekben ők fogták össze a legtöbb magyart.

Az 1970-es évek végétől az emigráció arculata itt is változást mutat. A közvetlen politikai jelleg mellett a szervezetek egyre inkább kulturális és identitásőrző jelleget öltöttek.

A jelenlegi időszakban a Burgenlondon kívüli magyar egyesületek csúcsszerve az 1980-ban alakult Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége (Zentralverband), eredetileg 21, napjainkban - megszűnés következtében - 15 tageszervezettel. A régiek közül említhető az 1899-ben alapított Bécsi Magyar Munkásegylet, és az 1918-ban alakult Szent István Egylet. A rendszerváltozás óta eltelt időszakban a bécsi magyar nagykövetség tárgyszerű, korrekt kapcsolatot alakított ki az ausztriai magyar közösségekkel.

A Központi Szövetség 1987 ősze óta tartja fenn - jelenleg 100 tanulóval - a "Bécsi Magyar Iskolát" az osztrák fővárosban. Kezdeményezésére és közbenjárására 1996 óta folyik sikeres magyar nyelvoktatás négy, illetve öt bécsi általános iskolában, kereken 150 tanuló részvételével. A Bécs melletti Mödlingben 2000 októberétől 30 tanuló részesül magyar nyelvoktatásban. Linzben 2000 februárjában indult be az ottani magyar egyesület keretében a magyar nyelv oktatása. A Központi Szövetség adja ki Ausztria egyetlen magyar nyelvű újságját, a Bécsi Naplót. Emellett léteznek egyéb időszakos egyesületi értesítők; így a Burgenlandi Magyar Kultúregylet jelenteti meg az Őrség című időszakos kiadványt. A bécsi magyarság régi igénye egy magyar tannyelvű gimnázium felállítása.

Ausztriában önálló magyar párt vagy politikai szervezet nem működik.

A Központi Szövetség kezdeményezte és harcolta ki a Bécsben és környékén élő magyarok népcsoportkénti elismerését, amit 1992-ben mondott ki az osztrák kormány. Ennek következtében 1993-tól 8-ról 16-ra emelték fel a Népcsoporttanács tagjainak számát.

2. A BURGENLANDI (ŐRVIDÉKI) MAGYARSÁG

Őshonos magyar népcsoport Ausztria keleti, Burgenland tartományában él. Lélekszáma az 1991. évi népszámlálás alkalmával megvallott nyelvhasználat (Umgangssprache) alapján 6.763 fő, s a népcsoportra erős asszimilációs jegyek jellemzők. A folyamat gyorsulni látszik, de határozottabb támogatással lassítható. Nem tekinthető teljesen helytállónak az a vélemény, hogy a burgenlandi magyarság asszimilációja teljes egészében spontán jellegű folyamat. Közrejátszott

ebben hosszú ideig a Magyarországgal való érintkezés nehézsége, valamint a vegyes házasságok gyakoribbá válása, a magyar nyelv oktatásának elégtelensége, emellett a hagyományos, mezőgazdaságból élő családi struktúrák felbomlása és - ezzel párhuzamosan - a nyelvterületen kívüli városi központokban (Bécs, Graz, Wiener-Neustadt stb.) való munkavállalás elterjedése (ingázás).

A magyar nemzetiségű lakosság száma az 1920. évi népszámlálás és a területi elcsatolás óta mintegy egyhatodára csökkent. Az 1920. évi magyar, anyanyelvi jellegű összeírás szerint 24.867 fő, az 1981. évi osztrák, és a köznapi érintkezés nyelve alapján történt felmérés szerint már csak 4.973 fő vallotta magát magyarnak. A valóságban jelenleg mintegy ötezer, más becslések szerint tízezer főre tehető a magyarok, illetve a magyar kultúrkörhöz kötődő személyek száma. A terület össznépessége 1920-ban 294.849, 1981-ben 269.771 fő volt, amelynek magyar lakossága az eredeti 8,4 %-ról, 1,5 %-ra csökkent. A túlnyomó többségben lévő német lakosság százalékos aránya a vizsgált időszakban 75,1 %-ról 91,0 %-ra növekedett, míg a magyar mellett legnépesebb horvát nemzetiségé a felére, 15,2 %-ról 7,0 %-ra csökkent.